

INTERRUPCIA - PRÁVO ŽENY A NENARODENÉHO DIEŤAŤA

Kollárová B.¹, Ondriová I.¹, Požonská M.²,
Fertalová T.¹

¹Katedra ošetrovateľstva, Fakulta zdravotníctva Prešovskej
univerzity v Prešove

²Katedra klinickej a komunitnej praxe v ošetrovateľstve

Abstrakt

Autorky sa v príspevku zaoberajú problematikou interrupcií s cieľom prezentovať čo najobjektívnejšie informácie s dôrazom na pozitívne životné hodnoty. V prieskumnej časti prezentujú u vybranej vzorky respondentov postoje verejnosti k tejto citlivej a diskutovanej otázke.

Kľúčové slová: interrupcia - právo nenarodeného dieťaťa - právo ženy

TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Vysvetlenie pojmu

Interrupcia (*potrat, abort, umelé prerušenie alebo umelé ukončenie tehotnosti*) je definovaná ako ukončenie tehotnosti pred dosiahnutím životaschopnosti plodu, t. j. schopnosti nezávislého mimo maternicového života (Haškovcová, 2002).

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) definuje umelé prerušenie tehotenstva ako vypudenie plodu z maternice, ktorý nedosiahol schopnosť extrauterinného života, doporučuje, aby bola stanovená hranica hmotnosti pre potrat 500g, ktorá zodpovedá približne 22. týždňu gravidity (Čech, 1999, s. 148).

Pohľad do minulosti

Interrupcia nie je problémom iba dnešnej doby. Jej počiatky sú známe už od antických čias, len v iných podobách. Doba sa vyvíjala a s ňou sa vyvíjali aj názory na túto problematiku. Historický odkaz vo vzťahu k uvedenej problematike je protirečivý.

Starovekí Gréci odporúčali potrat na reguláciu populácie a na udržanie stabilných ekonomických a sociálnych podmienok. Platila zásada, že počet detí nesmie presiahnuť existenčné možnosti spoločnosti. Na druhej strane však Hippokrates zakazuje použitie prostriedkov, ktoré by prerušili vývoj plodu.

V období stredoveku bol postoj k interrupciám výrazne ovplyvňovaný učením cirkvi v zmysle sprisnenia kritérií konania.

Novovek vďaka pokroku chémie a lekárstva prináša nielen nové abortívne prostriedky, ale aj čoraz viac diskusií k tejto téme.

Právny pohľad

Aj napriek klesajúcemu počtu interrupcií po roku 1989 ide o závažný celospoločenský problém, pričom najviac diskutovanou témou sú otázky o opodstatnenosti, či neopodstatnenosti pomerne liberálneho zákona o umelom prerušení tehotenstva.

V Slovenskej republike ide o platný zákon č. 73 /1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva a vyhlášku č. 74 /1986 Zb. Uvedené dokumenty konkretizujú podmienky pre vykonanie umelého prerušenia tehotenstva a tým stanovujú objektívne možnosti riešenia protirečení medzi právom ženy na slobodné rozhodnutie a právom nenarodeného dieťaťa na život.

Morálny aspekt

Problém interrupcií zasahuje do mnohých oblastí spoločenského života, oblasť etiky nevynímajúc. Morálne hodnotenie interrupcií vychádza z dvoch hlavných názorových prúdov, ktoré sa vytvorili v priebehu neutíchajúcich diskusií a síce:

- hnutia pro life (*pre zachovanie života nenarodeného dieťaťa*)

- pro choice (*pre voľbu ženy, či sa dieťa ponechá alebo nie*)

Právo nenarodeného dieťaťa versus právo matky - základné strategické prístupy

Pri objasňovaní problematiky vychádzame z **Listiny základných práv a slobôd** a následne **Deklarácie práv počatého dieťaťa**, kde sa uvádza:

1. Každý má právo na život. Ľudský život je hoden ochrany už pred narodením.

2. Nikto nesmie byť zbavený života.

Tieto práva sú zdôraznené v ďalších dokumentoch ako sú **Všeobecná deklarácia ľudských práv**, **Deklarácia práv dieťaťa**, **Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a slobôd** a **Dohovor o právach dieťaťa**.

Formulácia v čl. 15 ods.1 Ústavy SR, že "ľudský život je hodný ochrany už pred narodením", neznamená, že je nedotknuteľný od počatia. Ľudský život ako významná hodnota má predovšetkým svoj spoločenský a duchovný rozmer, svoju sociálnu kvalitu.

Stanoviská na obhajobu práva ženy slobodne sa rozhodnúť vychádzajú zo záverov Medzinárodnej konferencie o ľudských právach z roku 1968 v Teheráne, kde sa konštatuje, že "rodičia majú právo slobodne a zodpovedne určovať počet svojich detí a časový odstup medzi nimi".

Slobodné rozhodnutie ženy (*či oboch partnerov*) sa považuje za prejav slobody osobnosti, ktorá je určovaná a limitovaná jednak objektívnou možnosťou činov, jednak subjektívnou schopnosťou človeka voľiť určitú formu konania a niesť za ňu zodpovednosť.

PRIESKUM

V období február až marec 2004 sme uskutočnili prieskum zameraný na zisťovanie postojov a názorov verejnosti k etickému problému interrupcií.

Východiskom pre realizáciu tohto prieskumu bola neutíchajúca celospoločenská diskusia, ktorá poukázala na významnú názorovú nejednotnosť v tejto problematike.

Pri realizácii prieskumu sme použili dotazníkovú metódu. Dotazník tvorilo 15 polouzavretých položiek a 1 otvorená, ktorá dávala možnosť vyjadriť vlastný názor k otázke interrupcií. Po obsahovej stránke boli jed-

notlivé položky dotazníka začlenené do niekoľkých oblastí (pozri výsledky).

Prieskumu sa zúčastnilo celkom 100 respondentov, v prieskumnej vzorke boli rovnako zastúpení muži a ženy vo vekových kategóriách do 20, 30, 40, 50 a nad 50 rokov. Získané údaje sme spracovávali a vyhodnocovali základnými štatistickými metódami.

Výsledky

Chápanie pojmu

Interrupciu chápe 60% mužov a 44% žien ako umelé prerušenie tehotenstva. Ostatní, čiže 40% mužov a 50% žien ju vníma ako vraždu nenarodeného dieťaťa.

Začiatok ľudského života

Viac ako 60% mužov a 80 % žien si myslí, že nová ľudská bytosť začína existovať v okamihu oplodnenia. Takmer 30% mužov a 10% žien sa domnieva, že sa začína až v 12. týždni vývoja. Pre 10% mužov a 6% žien sa ľudský život začína narodením dieťaťa.

Oprávnené dôvody pre interrupciu

Na prvom mieste respondenti uvádzali zdravotné dôvody (takmer 50%), Na druhom a treťom mieste výrazne prevažovali súhlasné stanoviská pre interrupciu v prípade zdravotného postihnutia plodu (25 - 30%) a v prípade znásilnenia (okolo 20%). Ostatné dôvody ako napr. ekonomické, sociálne, bytové a iné nemali významné štatistické zastúpenie.

Odmietanie interrupcie

Interrupciu za nesprávnú považuje 43% mužov a 54% žien, 38% mužov a 22% žien pokladá interrupciu v niektorých prípadoch za správnu, 28% mužov a 24% žien nevie zaujať k tomuto problému jednoznačné stanovisko. Slobodné rozhodnutie ženy

V tejto otázke sa prejavila názorová nejednotnosť mužov a žien. Pozoruhodné je, že viac mužov (60%) ako žien (38%) si myslí, že interrupcia je výlučne záležitosťou osobného rozhodnutia ženy, takmer polovica žien a tretina mužov uvádza, že by malo ísť o spoločné rozhodnutie obidvoch partnerov. K zamysleniu je aj skutočnosť, že takmer 20% žien sa k tomuto problému nevedelo vyjadriť.

Nechcené deti

Z odpovedí väčšiny respondentov vyplýva skôr ich súhlas s narodením aj nechcených detí, ako s interrupciou. Toto percento je ešte výraznejšie v prípade mimomanželských tehotenstiev.

Zákaz interrupcií zákonom

Väčšina z opýtaných mužov a žien nepovažuje za potrebné zakázať interrupcie zákonom.

Vplyv náboženského presvedčenia

Náboženské presvedčenie považujú respondenti vo väčšine prípadov za dôležitý faktor pri rozhodovaní o umelom prerušení tehotenstva.

Záver a odporúčania

Cieľom príspevku bolo poukázať na rozporuplný problém interrupcií a prezentovať postoje verejnosti k tejto citlivej a diskutovanej téme.

Výsledky prieskumu svedčia o polarizácii názorov. Každý preferuje svoje argumenty a názory.

Jednoznačné riešenia problému neexistujú, namerané protirečenia je možné riešiť ovplyvňovaním procesu rozhodovania.

Schopnosť ženy rozhodnúť sa závisí od jej individuálnych, osobnostných a sociokultúrnych podmienok. Tieto sa modifikujú a dotvárajú v spoločenskom mikroprostredí - v rodine, škole, pracovnom kolektíve, rôznych sociálnych skupinách.

Výchova v rodine, škole má smerovať k vytváraniu pozitívnych životných hodnôt s poukazaním na zmysel a hodnotu ľudského života.

Interrupciu v širších súvislostiach chápeme ako celospoločenský problém. Každá demokratická spoločnosť, vrátane SR by mala v zmysle ratifikovaných medzinárodných dokumentov o ľudských právach, vytvárať podmienky vedúce k zníženiu počtu umelých potratov. K najdôležitejším opatreniam by mala patriť:

Optimálna sociálna politika štátu a zamestnávateľov vo vzťahu k rodine, materstvu a rodičovstvu, zamestnanosti, riešeniu bytovej otázky.

Humanizácia inštitucionálneho a formálneho vzdelávania s cieľom posilňovania prirodzenej úcty k životu, hodnote rodiny a k zodpovednému rodičovstvu.

Účinná zdravotná výchova, objasňovanie podstaty interrupcie a jej možných dôsledkov. Z hľadiska prevencie je veľmi dôležitý aj dostatok informácií o kvalitnej antikoncepcii a jej dostupnosť pre všetkých, ktorí ju chcú využívať.

Literatúra

1. ČECH, E. et al. *Porodnictví*. Praha : Grada, 1999. 434 s. ISBN 80-7169-355-3.
2. HAŠKOVCOVÁ, H. *Lékařská etika*. Praha : Galén, 2002. 272 s. ISBN 80-7262-132-7.
3. HAŠKOVCOVÁ, H. *Jak učit a jak se naučit lékařskou etiku*. Brno : IDVPZ, 2001. 57 s. ISBN 80-7013-349-X.
4. GLUCHMAN, V., DOKULIL, M. *Praktické otázky morálky a etiky*. Prešov : PVT Bratislava, a.s., divízia Prešov, 1998. 200 s. ISBN 80-88859-13-1
5. KRESAK, P. et al. *Občan a demokracia*. Bratislava: Nadácia občan a demokracia, MRG-S, Mindrity rights group - Slovakia, 1997. ISBN 80-967169-7-2.
6. MACKU, F. *Gynekológia a pôrodnictvo*. Martin: Osveta, 1992. 184 s. ISBN 80- 217-0485-3.
7. PEKÁRKOVÁ, M. a kol. *Potrat ano - ne aneb na pokračí života*. Praha : Grada, 2000. 104 s. ISBN 80- 7169- 922-5.
8. *Ústava Slovenskej republiky* z 3. septembra 1992.
9. *Výhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 74/1986 o umelom prerušení tehotenstva*.